

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

9-maxsus
son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5/9 (5) - 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent;

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent;

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Nasirxodjayeva Dilafuz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b.;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent;

Jabborova Charos Aminovna - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdulkaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Qodirova Muqaddas Tog'ayevna - filologiya fanlari nomzodi, dotsent.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b.,;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD);

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari

doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD);

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD).

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

07.00.00 - TARIX FANLARI

<i>Raupov Xolmamat Rashidovich, Xaitova Olmaxon Saidovna</i> O'ZBEKISTONDA KON-METALLURGIYA SOHASI TARAQQIYOTIDA BERUNIY ILMIY METODOLOGIYASINING O'RNI	13-19
<i>Muminov Ulmas Ravshanqulovich</i> QADIMGI TURKIYLARDA DAVLATCHILIK AN'ANALARI	20-30
<i>Azamatova Gulmira Bayirbekovna</i> MEHNAT MIGRATSIYASINI HUQUQIY TARTIBGA SOLISH MEXANIZMLARI: XALQARO STANDARTLAR VA MILLIY QONUNCHILIK	31-37
<i>Absalom Ziyadullayevich Xujanazarov</i> YANGI O'ZBEKISTON SHAROITIDA SURXONDARYO VILOYATIDA SOG'LIQNI SAQLASH SOHASIDAGI O'ZGARISHLAR	38-43
<i>Allamuratov Shuxrat Ashurovich</i> BUXORO AMIRLIGINING ICHKI SAVDO-TRANZIT ALOQALARIDA AMUDARYO SUV YO'LINING O'RNI	44-49
<i>Sabirov Mansurbek</i> AMUDARYO SOHILI BO'YLAB XALQARO KARVON YO'LIDA RIVOJLANGAN O'RTA ASR VA SHAHARLARI SAHIFASI	50-53
<i>Matnazarova Mohira Uktamovna</i> KO'CHMANCHI CHORVADORLAR CHORVACHILIK XO'JALIGINING SHAKLLANISH OMILLARI	54-59
<i>Shukurillayev Yunus Asrorovich</i> BUXORO AMIRLIGIDA HARBIY UNVON VA MANSABLARGA TAYINLANISHIGA OID HUIJATLAR TAHLILI (QO'SHBEGI DEVONXONASI ARXIVI HUIJATLARI ASOSIDA).....	60-67
<i>Esanova Nilufar</i> O'ZBEKISTONDA XALQARO MUNOSABATLARNING USTUVOR YO'NALISHLARI VA ULARNING SANOAT RIVOJLANISHIDAGI BUGUNGI KUNDAGI AHAMIYATI	68-73
<i>Jumayev Abdumo'min Fayziyevich</i> IBN SINONING ASH-SHIFO ASARINING ISLOM VA YEVROPA FALSAFASIGA TA'SIRI	74-82
<i>Pardaxol Normamatova Ochildiyevna</i> MUSTAQILLIK YILLARIDA SURXONDARYO VILOYATINING SOG'LIQNI SAQLASH SOHASIDAGI XALQARO HAMKORLIGI	83-87
<i>Elboyeva Shaxnoza</i> O'ZBEK OLIMALARINING XALQARO ILM-FAN, MADANIYAT RIVOJIGA HAMDA FAN VA TEXNIKA TARAQQIYOTIGA QO'SHGAN HISSALARI	88-94
<i>Джаббарова Юлдуз Джуманиязовна</i> РОЛЬ ИСТОРИИ МЕДИЦИНЫ В ФОРМИРОВАНИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ БУДУЩИХ ВРАЧЕЙ В МЕДИЦИНСКИХ ВУЗАХ УЗБЕКИСТАНА	95-100
<i>Tuyev Fazliddin Erkinovich</i> 2009-2011-YILLARDA BUXORO, SAMARQAND, NAVOIY SANOATIDA O'SISH VA XALQARO HAMKORLIK DINAMIKASI	101-104

<i>Жураева Камола Сайфиддиновна</i> КАСПИЙСКИЙ РЕГИОН ВО ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКЕ УЗБЕКИСТАНА	105-109
<i>Abdujabborov Kamoliddin</i> QADIMGI BAQTRIYA VA AVESTO JAMIYATI DAVRI QISQACHA TAHLILI	110-115
<i>Mamanov Abdurahim Abduhakimovich</i> TEMURIYLAR VA ULARDAN KEYINGI SULOLALAR DAVRIDA DINIY HOKIMIYATNING KUCHAYISHI (SABABLAR VA NATIJALAR)	116-122
<i>Xolmatov Shukurillo Ziyoviddin o'g'li</i> INGLIZ TILLI TADQIQOTLARDA ILK O'RTA ASRLAR MARKAZIY OSIYO TARIXINING O'RGANISH BOSQICHLARI	123-128
<i>Djurayev Baxtiyor Rajaboyevich</i> O'ZBEKISTON IJTIMOIIY-IQTISODIY HAYOTIDA AYOLLARNING O'RNI VA GENDER TENGLIGI MASALALARI (TARIXIY-IJTIMOIIY TAHLIL 1991-2025-YY)	129-136
<i>Matyayqbov Toyirjon Sultanbayevich</i> JANUBIY OROLBO'YI HUDUDIDA NEOLIT DAVRI KULOLCHILIGIGA DOIR BA'ZI CHIZGILAR	137-140

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Султанова Дина Файзрахмановна</i> ОБЩЕНАУЧНАЯ МЕТОДОЛОГИЯ ИСТОРИЧЕСКОГО ИНСТИТУЦИОНАЛИЗМА В РАЗВИТИИ ЭКОНОМИКИ ОТРАСЛИ КОНЕВОДСТВА НА ТЕРРИТОРИИ СОВРЕМЕННОГО УЗБЕКИСТАНА	141-153
<i>Shodmonov Abduvohid Farxod o'g'li</i> O'ZBEKISTON TARIXIY YODGORLIKLARINI RAQAMLI TURIZM ORQALI SAQLASH VA RIVOJLANTIRISH	154-157

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Otamuratov Sarvar</i> YOSHLARGA OID DAVLAT SIYOSATI: XALQARO TAJRIBA ASOSIDA YANGI TASHABBUSLAR VA QONUNGA TAKLIF ETILAYOTGAN MUHIM QO'SHIMCHALAR	158-164
<i>Tashanov Abduxoliq</i> BUZG'UNCHI G'OYA VA BUZG'UNCHI FAOLIYATNING SHAKLLANISHIDA SALBIY TARBIYA VA ATROF-MUHIT TA'SIRI	165-171
<i>Raxmatova Xolidaxon Xolikovna</i> XOJA AHROR VALIY MUROSAGA OID QARASHLARINING FALSAFIY MOHIYATI	172-178
<i>O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna</i> ABDULXAMID SULAYMON O'G'LI CHO'LPONNING BADIY-ESTETIK MEROSI	179-183
<i>Yazdonov Ulug'bek Tashmurotovich</i> TA'LIM VA TARBIYA – JAMIYATNI MA'NAVIY-MADANIY DEFORMATSIYALASHUVDAN SAQLOVCHI OMILDIR	184-189
<i>Абдуллаева Махбуба Нуруллаевна, Жалалова Гулбахор Одилжоновна</i> КОГНИТИВНЫЕ ФАКТОРЫ РАЗВИТИЯ НАУКИ В IX – XII ВЕКАХ В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ	190-197

<i>Rasulov Hakim Mamanovich</i> DAVLAT VA JAMIYAT O'ZARO ALOQADORLIGINING SIYOSIY-INSTITSIONAL TAHLILI	198-201
<i>Azamova Sitora Ayonovna</i> O'ZBEKISTON ZAMINIDA EKOLOGIK MADANIYATNING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI	202-206
<i>Xolmirzaev Xurshid Nakibillaevich</i> FUTUROLOGIK TAFAKKURDA SUN'IY INTELEKTNING NAMOYON BO'LISHI	207-212
<i>Namazova Yulduz Muzaffarovna</i> RAQAMLI SIVILIZATSIYA SHAROITIDA MILLIY TA'LIMNING STRUKTURAVIY-FUNKSIONAL JIHATLARI	213-217
<i>Abdurazoqov Gulmurod Musurmonqulovich</i> MAFKURAVIY OMILLARNING YOSHLAR KAMOLOTIGA TA'SIRI NAMOYON BO'LISHINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	218-224
<i>Tojibayev Baxromjon Turabayevich</i> "PREKARIAT" TUSHUNCHASINING GENEZISI: ETIMOLOGIYA, FALSAFIY-IJTIMOYIY ANGLASH	225-229
<i>Tursunova Laylo Ergashevna</i> TILAB MAHMUDOVNING ADABIY ESTETIK QARASHLARINING SHAKLLANISH BOSQICHLARI	230-235
<i>Филиппов Ольгерд Александрович</i> ГУМАНИСТИЧЕСКАЯ ТРАДИЦИЯ В ЭПОХУ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ОБЩЕСТВА	236-244
<i>Chorieva Madina Aliyevna</i> INKLYUZIV TAFAKKUR — JAMIYATNING BARQAROR RIVOJLANISHINING FALSAFIY ASOSI	245-249
<i>Zakirova Nigora Xalmaxammatovna</i> AXBOROT MAKONIDA MILLIY O'ZLIKNI ANGLASH JARAYONINI RIVOJLANTIRISHDAGI MUAMMOLAR VA ULARNI HAL ETISH IMKONIYATI	250-254
<i>Primov Baxriddin Abdiraxmonovich</i> AXBOROT IMPERIALIZMI TAHDIDLARI	255-261
<i>Karimov Zafarbek Ataboyevich</i> TA'LIM TIZIMINI SOTSIOLOGIK-FALSAFIY TAHLIL QILISHDA GUMANITAR YONDASHUVLAR	262-267
<i>O'razov Bobir Baxtiyorovich</i> IJTIMOIY DAVLAT HAQIDAGI G'ARBONA QARASHLAR: FALSAFIY-ILMIY TAHLIL	268-272
<i>Shaydullayev Normamat Sherkuziyevich</i> RAQAMLASHGAN JAMIYAT SHAROITIDA INSON QADRI VA ONG EVOLYUTSIYASI	273-278
<i>Tursunova Olmos Fayziyevna</i> YOSHLAR HUQUQIY ONGI VA MADANIYATINI YUKSALTIRISHNING MA'NAVIY TARBIYA JARAYONIDA TUTGAN O'RNI VA AHAMIYATI	279-284
<i>Turaeva Sanobar Khalimovna</i> EASTERN EDUCATION - THE IMPORTANCE OF UPBRINGING IN THE FORMATION OF HUMAN QUALITIES IN YOUNG PEOPLE	285-287

<i>Jo'rayev Akram Namozovich</i> EKSTREMIZM G'OYALARIGA QARSHI KURASHDA MILLIY O'ZLIKNI ANGLASH MEXANIZMLARINING PSIXOLOGIK VA FALSAFIY ASOSLARI	288-291
<i>Taylyakova Feruzahon Sultanovna</i> GLOBALLASHUV - MA'NAVIYATNI ANGLASH OMILI	292-296
<i>Toxirov Abdumalik Ashurali o'g'li</i> MAHALLA VA OILADA YOSHLAR AXLOQINI ME'YORLASHTIRISHNING IJTIMOIY-FALSAFIY ASOSLARI	297-302
<i>Sherboboyev Muxriddin, Javlonbek Hafizullayev</i> KARL POPPERNING BILISH FALSAFASIGA OID QARASHLARI	303-307
<i>Nasriddinov Faxriddin Xalmamatovich</i> AXBOROT VA AXBOROT TIZIMLARINING FALSAFIY TAHLILI	308-314
<i>Ochilov Husan</i> MILLIY AN'ANA VA MODERNIZATSIYA UYG'UNLIGINING FALSAFIY TAHLILI	315-321
<i>Madaminov Nasimjon</i> MILLIY MUSIQIY MEROS ASOSIDA YOSHLARNING ESTETIK DIDI VA TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISHNING FALSAFIY JIHATLARI	322-326
<i>Xolmirzayeva Jumagul Xamdamovna</i> MEHNAT MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH SOHADAGI XORIJIY TAJRIBALAR	327-331
10.00.00 - FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Narmuratov Zayniddin Radjabovich</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI SCIENCE/ILM KONSEPTLI FRAZELOGIK BIRLIKLARNING LINGOMADANIY XUSUSIYATLARI	332-337
<i>Payzibayeva Madinaxon Sobirjon qizi</i> INGLIZ XALQ ERTAKLARI OBRAZLARINING BADIY XUSUSIYATLARI VA ULARNING O'ZIGA XOS JIHATLARI	338-342
<i>Axmedov Anvar Botirovich</i> NEMIS TILI TIZIMIDA O'ZLASHMA NEOLOGIZMLARNING ROD KATEGORIYASIGA EGA BO'LISH MASALASI	343-347
<i>Djabbarova Shoirra Baltayevna</i> ETNOGRAFIK REALIYALARNING LINGVISTIK XUSUSIYATI	348-351
<i>Genjemuratov Yaqipbek Baxriyatovich</i> FELETONNING JANR SIFATIDA ANIQLASH MUAMMOLARI	352-355
<i>Tadjiyeva Mastura Fayzullayevna</i> INGLIZ MAQOLLARIDA "LOVE" KONSEPTINING VOQELANISHI	356-360
<i>Qurbonova Gulnoza Abduholiq qizi</i> GIDRONIMLARNING STRUKTUR-SEMANIK TAHLILINING XUSUSIYATLARI	361-364
<i>Ayimbetova Shiyrin Jabbar qizi</i> BOLALAR ADABIYOTINING POETIK-FUNKSIONAL XUSUSIYATLARI: YOSH PSIXOLOGIYASI, DIDAKTIKA, AKSILOGIYA	365-371
<i>Ruziyeva Nasiba Kenjayevna</i> O'ZBEK TILIDAGI IBORALARNING SEMANTIK XUSUSIYATLARI VA FRANSUZ TILIGA TARJIMASI	372-375

<i>Бабаева Зарина Сайфуллаевна, Фёдорова Арина Максимовна</i> ГЕЙМИФИКАЦИЯ В ПРОЦЕССЕ ФОРМИРОВАНИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА	376-385
<i>Xushmatatova Aminaxon</i> LINGUOCULTURAL FEATURES OF SPEECH INTENTION IN THE DISCOURSE OF ENGLISH AND UZBEK DRAMATIC WORKS	386-392
<i>Saparniyazova Sarbinaz Baxtiyarovna</i> THE INFLUENCE OF CONTEXTUAL FACTORS ON THE PERCEPTION OF THE PRAGMATICS OF APOLOGY IN ENGLISH AND UZBEK	393-397
<i>Adxamova Shirin Farhodjon qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA EMOTSIONAL HOLATNI IFODALOVCHI KOLLOKATSIYALARNING QIYOSIY TADQIQI	398-401
<i>Машарипова Валентина</i> ЛИНГВОКУЛЬТУРНЫЙ АНАЛИЗ ВЕРБАЛИЗАЦИИ ПАРАЛИНГВИСТИЧЕСКИХ СРЕДСТВ В ПОРТРЕТНЫХ ОПИСАНИЯХ В АНГЛИЙСКИХ И РУССКИХ ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ТЕКСТАХ	402-405
<i>Abduqahhorova Gulnoza Abduvahobovna</i> RUS VA O'ZBEK TILLARIDAGI IQTISODIY ANGLISIZMLARNING SINTAKTIK XUSUSIYATLARI	406-411
<i>Raxmonova Yulduz Xusanovna</i> ADABIY ASARLARDA IJTIMOY FOJIAVIYLIKNING ESTETIK TALQINI	412-417
<i>Ayimbetova Damekhan Maksetbay qizi</i> ADABIYOTDA ANIMALISTIK JANR VA RAMZIY OBRAZLAR BO'YICHA OLIV BORILGAN ILMIY TADQIQOTLAR	418-427
12.00.00 – YURIDIK FANLAR	
<i>Фазилов Фарход Маратович</i> УГОЛОВНО-ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ДИПФЕЙКОВ: ОПЫТ УЗБЕКИСТАНА	428-439
<i>Zokirov Sherzod Ilxom o'g'li</i> FUQAROLAR MUHOJAJATLARI BILAN ISHLASH BO'YICHA SHET EL DAVLATLARI TAJRIBASI: QIYOSIY-HUQUQIY TAHLIL	440-448
<i>Rakhmonov Tolib</i> ISSUES OF DETERMINING THE CIVIL LEGAL STATUS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN UZBEKISTAN	449-454
<i>Sobitxonov Joxongir Zunnurxon o'g'li</i> ISLOM BANKLARI FAOLIYATIDA "FATVO SHOPPING" AMALIYOTI VA UNING OLDINI OLISH BO'YICHA HUQUQIY MEKANIZMLAR	455-462
<i>Mamatmurodov Farrux Farhod o'g'li</i> O'ZBEKISTONDA SUKUKNI RIVOJLANTIRISH: HUQUQIY ISLOHOTLAR, INFRATUZILMA, MUAMMOLAR VA IMKONIYATLAR	463-472
<i>Юнусов Достонбек Анваржон угли</i> ПОНЯТИЕ И ОСНОВНЫЕ ЭЛЕМЕНТЫ ПРАВОВОГО РЕЖИМА ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	473-481

<i>Uteniyazov Keulimjay Kuanishbayevich</i> JINOYAT PROTSESSIDA AYBLOV FUNKSIYASINI AMALGA OSHIRUVCHI SUBYEKTLARNING HUQUQIY MAQOMIGA OID MUAMMO VA YECHIMLAR	482-489
<i>Xidirov G'anisher Tojimurodovich</i> TEZKOR-QIDIRUV FAOLIYATI USTIDAN SUD NAZORATINING QIYOSIY-HUQUQIY TAHLILI	490-499
<i>Vaxronov Ravshan Rashid o'g'li</i> SUN'IY INTELLEKT VA INSON HUQUQLARI: NAZARIY VA HUQUQIY ASOSLAR	500-504
<i>Усмонов Малик</i> ОТСЛЕЖИВАНИЕ И ЗАМОРАЖИВАНИЕ НЕЗАКОННО ПОЛУЧЕННЫХ АКТИВОВ: СРАВНИТЕЛЬНОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ ПОДХОДОВ	505-510
<i>Abdusatarov Jaloliddin Sharafutdin o'g'li</i> RAQAMLI AKTIVLAR BILAN BOG'LIQ NIZOLARNI HAL QILISHNING MUQOBIL USULLARI	511-517
<i>Islomqulova Shohsanam Vahobjon qizi</i> TIBBIYOT XODIMINING KASBIY JAVOBGARLIGINI SUG'URTALASHDA SUG'URTA TOVONI, SUG'URTA PULI VA SUG'URTA MUKOFOTI TUSHUNCHALARINING MOHIYATI	518-524
<i>Ibodullo Xayrullo Jaxongir o'g'li</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI VA XORIJIY DAVLATLAR SUDYALARINING KONSTITUTSIYAVIY-HUQUQIY MAQOMI	525-530
13.00.00 - PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Xolmatova Ziroatxon Anvarovna</i> BO'LG'USI PEDAGOGLARDA NOSTANDART TESTLARNI TUZISH KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHDA XORIJ TAJRIBASI	531-534
<i>Mamajonova Gulnoza Karimovna</i> AXLOQIY VA ESTETIK TARBIYA INTEGRATSIYASINING PEDAGOGIK ASOSLARI	535-539
<i>Gulomova Komila Maxamatjanovna</i> TA'LIMDA FAOL O'QITISH METODLARINING SAMARADORLIGI: TAJRIBA VA TAHLIL	540-544
<i>Berdiyeva Nilufar Berdiyeva qizi</i> BO'LAJAK MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARI TARBIYACHI -PEDAGOGLARINING IJODIY KOMPETENSIYALARINI INNOVATSION YONDASHUV ASOSIDA SHAKLLANTIRISH TAMOIYILLARI	545-549
<i>Фадлиева Амина Ильхамовна</i> ГУМАНИСТИЧЕСКАЯ ПЕДАГОГИКА КАРЛА РОДЖЕРСА И ЕЁ ЗНАЧЕНИЕ ДЛЯ РАЗВИТИЯ СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ	550-556
<i>Rajabov Eldor Erkinovich</i> THE ROLE OF PEER REVIEW TO IMPROVE WRITING EFFECTIVELY AMONG EFL STUDENTS	557-561
<i>Jumagulova Aziza Abduljalil qizi</i> BOSHLANG'ICH TAYYORGARLIK BOSQICHIDAGI DZYUDOKHILARNING JISMONIY SIFATLARINI RIVOJLANTIRISH ORQALI JISMONIY TAYYORGARLIGINI TAKOMILLASHTIRISH USLUBIYATI	562-573

<i>Toshnazarova Mohinur O'sarali qizi</i> “MOTIVATSION YONDASHUV” HAMDA “KREATIV FIKRLASH” TUSHUNCHALARINING MAZMUN VA MOHIYATI	574-578
<i>Maxmudova Nigoraxon Boyqo'zi qizi</i> BO'LAJAK CHET TILI O'QITUVCHILARINI KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHDA PRAGMATIK MUAMMOLAR VA ULARNING YECHIMLARI	579-585
<i>Hamroyeva Robiya Sherali qizi</i> KELAJAK PEDAGOGLARINING TANQIDIY TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR	586-591
<i>Tug'anboyeva Zamiraxon Shuxratbek qizi</i> TALABA KURASHCHI QIZLARNING KUCH CHIDAMLILIGINI MAXSUS MASHQLAR ORQALI OSHIRISH METODIKASI	592-598
<i>Sadritdinova Dinora A'zamjon qizi</i> WEB ILOVALARNI LOYIHALASHGA OID KOMPETENTLIK VA UNI RIVOJLANTIRISH	599-602
<i>Солохиддинова Фазилатхон Мухиддин кизи</i> ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИИ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ В ПРОЦЕССЕ УСВОЕНИЯ ГРАММАТИЧЕСКИХ ПОНЯТИЙ	603-611
<i>Ниязова Регина Рустамовна</i> АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПОДГОТОВКИ КВАЛИФИЦИРОВАННЫХ КАДРОВ В ОБЛАСТИ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ И СПОРТА	612-615

Received: 2 October 2025
Accepted: 15 October 2025
Published: 25 October 2025

Article / Original Paper

THE GENESIS OF THE CONCEPT OF “PRECARIAT”: ETYMOLOGY, PHILOSOPHICAL AND SOCIAL INTERPRETATION

Tojibayev Bahromjon Turabayevich,

Associate Professor, PhD,
Department of “Social Sciences”,
Namangan State Technical University

Abstract. The main purpose of this article is to conduct an in-depth and systematic study of the origin of the concept of “precariat,” its linguistic meanings, and its early philosophical and social interpretations. The analysis explores the etymological roots of the term, its initial use within early academic and social movements, and the views of key theorists who contributed to its development as a comprehensive modern concept. This study helps to more clearly define the essence of the term and its place in contemporary social sciences.

Keywords: precariat, etymology, philosophical analysis, social stratification, modern society.

“PREKARIAT” TUSHUNCHASINING GENEZISI: ETIMOLOGIYA, FALSAFIY-IJTIMOYIY ANGLASH

Tojibayev Baxromjon Turabayevich

Namangan davlat texnika universiteti
“Ijtimoiy fanlar” kafedrasi dotsenti, PhD

Annotatsiya. Ushbu maqolaning asosiy maqsadi – “prekariat” tushunchasining kelib chiqishini, uning lugʻaviy maʼnolarini va dastlabki falsafiy-ijtimoiy talqinlarini chuqur va tizimli oʻrganishdan iborat. Bunda atamaning etimologik ildizlaridan tortib, uning ilk ilmiy va ijtimoiy harakatlar doirasida qoʻllanilishi, hamda bugungi kundagi keng qamrovli konsepsiya sifatida shakllanishiga hissa qoʻshgan asosiy nazariyotchilarning qarashlari tahlil qilinadi. Mazkur tahlil tushunchaning mazmun-mohiyatini va uning zamonaviy ijtimoiy fanlardagi oʻrnini aniqroq belgilashga xizmat qiladi.

Kalit soʻzlar: prekariat, etimologiya, falsafiy tahlil, ijtimoiy tabaqalanish, zamonaviy jamiyat.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5SI9Y2025N34>

Kirish. Tadqiqot predmeti sifatida “prekariat” atamasining oʻziga xos koʻp qirrali tabiati va uning ilmiy muomalaga kirib kelishining murakkab jarayonini belgilash muhim. Bu atama nafaqat iqtisodiy holatni, balki ijtimoiy mavqe, psixologik holat va siyosiy huquqlar bilan bogʻliq jihatlarni ham oʻz ichiga oladi. Shuning uchun uning genezisini oʻrganish turli fan sohalari, jumladan, sotsiologiya, iqtisodiyot, siyosatshunoslik va falsafa kesishmasida amalga oshiriladi. Bu jarayonda turli ilmiy maktablar va yondashuvlarning taʼsiri, hamda ijtimoiy voqelikning oʻzi tushunchaning mazmuniga qanday oʻzgartirishlar kiritganini aniqlash muhim ahamiyat kasb etadi.

Globalashuv, ijtimoiy-madaniy oʻzgarishlar, texnologik inqiloblar va neoliberal siyosatning kuchayishi natijasida ijtimoiy-iqtisodiy yuksalish bilan bir qatorda dunyoning koʻplab mamlakatlarida beqaror, kafolatlanmagan va past daromadli mehnat shakllari keng

tarqaldi. “Prekariat” atamasi aynan shunday murakkab va ko‘p qirrali ijtimoiy hodisani tavsiflash va tushunish uchun muhim vositaga aylandi. Ushbu tushunchaning dolzarbligi uning nafaqat mavjud ijtimoiy muammolarni aks ettirishi, balki kelajakdagi ehtimoliy ijtimoiy o‘zgarishlarni tahlil qilish imkonini berishi bilan ham izohlanadi.

“Prekariat” tushunchasining ilmiy doiralarda keng e’tirof etilishi va tizimli o‘rganilishi nisbatan yaqin davrlarga to‘g‘ri kelsa-da, uning konseptual ildizlari va dastlabki g‘oyalari ancha oldin paydo bo‘lgan. Bu jarayonda bir nechta muhim bosqich va shaxslarning rolini ajratib ko‘rsatish mumkin.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. “Prekariat” (precariat) atamasi ingliz tilidagi ikki so‘z – “precarious” (beqaror, xavfli, ishonchsiz) va “proletariat” (proletariat) so‘zlarining birlashuvidan hosil bo‘lgan[1]. Bu atamaning asosiy mazmuni – proletariatga o‘xshash, lekin undan farqli o‘laroq, doimiy beqarorlik va ishonchsizlik sharoitida yashovchi ijtimoiy guruhni anglatishiga ishora mavjud.

Atamaning yanada chuqurroq etimologik ildizlari lotin tilidagi “precari” fe’liga borib taqaladi. “Precari” dastlab “o‘tinib so‘ramoq”, “yolvormoq” ma’nolarini anglatgan, keyinchalik esa “beqaror”, “boshqa birovga yoki narsaga bog‘liq”, “ehson yoki marhamat evaziga olingan” kabi ma’nolarni ham bildirgan[9]. Bu o‘zakning “iltimos qilishga majbur bo‘lish”, “muruvvat kutish”, “boshqalarning irodasiga qaram bo‘lish” kabi ma’nolari prekariatning ijtimoiy-iqtisodiy holatiga juda mos keladi. Gay Stending ta’kidlaganidek, prekariat vakillari ko‘pincha o‘z huquqlarini talab qilish o‘rniga, ish beruvchilar yoki davlat idoralaridan imtiyozlar, yordam va marhamat so‘rashga majbur bo‘ladilar. Bu holat ularning kundalik hayotida kamsitilish va o‘z qadr-qimmatini yo‘qotish hissini keltirib chiqarishi mumkin.

Oksford ingliz lug‘ati (OED) ma’lumotlariga ko‘ra, “precariat” so‘zining qo‘llanilishi dastlab 1980-yillarga to‘g‘ri kelib, Maykl Xarringtonning 1989-yilgi ishlarida qayd etilgan[10]. Shuningdek, bu atamadan oldinroq, fransuz sotsiologi, xususan Per Burdyo tomonidan “précarité” (beqarorlik, nochorlik mazmunida) tushunchasi qo‘llanilgan bo‘lib, bu atama mehnat munosabatlaridagi va umuman hayotdagi beqarorlikni ifodalagan[11].

Muhokama. Prekariat so‘zining etimologiyasi o‘quvchini qadimgi Rimga qaytaradi: “Rim huquqida prekarium ko‘char yoki ko‘chmas narsaning egasi tomonidan istalgan vaqtda qaytarib olish imkoniyati bilan tekinga berilishini bildiradi. Egasi ya’ni foydalanuvchi (prekarist) o‘rtasida kelishuv munosabatlarini o‘rnatish orqali tatbiq etilgan. Shunday qilib, prekarist har qanday vaqtda uni qayta hisoblashi yoki foydalanishi mumkin edi. Prekarium so‘ralgan ijaraning bir turi bo‘lib, o‘z ma’nosida preces — iltimos ma’nosini xam anglatgan[8]. Bu so‘z Yevropa roman tillarida saqlanib qolgan va ingliz tilida ildiz otgan. XIX asrda “nopoklik” proletariatning asosiy xususiyatlaridan biriga aylandi.

Ingliz iqtisodchisi G.Stending prekariatni ilmiy jihatdan birinchilardan o‘rgandi, u 2011-yilda prekariat haqida kitob chiqardi[4]. “Prekariat” Stending nazariyasida muhim o‘rin tutadi. Stendingning fikricha prekariat o‘z davrigacha bo‘lgan tushunishlardan farq qiladi: ular mehnat vositalariga ega emasligidan tashqari, doimiy ish joyiga, barqaror daromadga, ijtimoiy kafolatlarga (tibbiy sug‘urta, pensiya, haq to‘lanadigan ta’til va h.k.) xam ega emas, ularning mehnati ko‘pincha qisqa muddatli, kunbay yoki vaqtinchalik xarakterga ega. Ularning sinfiy ongi va birdamligi ham hali to‘liq shakllanmagan.

2014-yilda Stending prekariat konsepsiyasini yangi qarashlar bilan to‘ldirib, prekariatning huquqiy, fuqarolik “zaifligini” ta’kidladi; u buni o‘rta asr shaharlariga kelgan va

shahar aholisining (“burgerlar”) bir oz, lekin hamma narsadan yiroq — huquqlarini olgan odamlar bilan taqqoslaydi.

Prekariat haqidagi konsepsiyaning empirik asoslari uning muallifi tomonidan 1980-1990-yillarda Xalqaro mehnat tashkiloti tomonidan korxonalarda ishlashning “moslashuvchanligi” va odamlarning kelajakka ishonchi bo‘yicha keng ko‘lamli tadqiqotlari (People’s Security Surveys – PSS) bilan tavsiflanadi.

“Prekariat” tushunchasi keng akademik muhokamada turli ijtimoiy harakatlar va faollar guruhlarini tomonidan o‘z-o‘zini identifikatsiya qilish va ijtimoiy adolatsizlikka qarshi kurash vositasi sifatida xam qo‘llanila boshlangan. Masalan, 2000-yillarning boshlarida Yevropadagi EuroMayDay harakatlari mehnatning beqarorlashuvi, ishsizlik va ijtimoiy chetlashuvga qarshi norozilik sifatida “prekariat” bayrog‘i ostida birlashgan[2]. Yaponiyada esa “freeter” (inglizcha “free” va nemischa “Arbeiter” – ishchi so‘zlaridan) deb ataluvchi, asosan yoshlardan iborat, vaqtinchalik va past maoshli ishlarda band bo‘lganlar o‘zlarining ijtimoiy-iqtisodiy ahvolini ifodalash va huquqlarini talab qilish uchun “freeter unions” (friterlar uyushmalari) tuzib, “prekariat” tushunchasiga e‘tibor qaratganlar[7]. Bu harakatlar “prekariat” atamasi shunchaki tashxis emas, balki siyosiy safarbarlik va ijtimoiy o‘zgarishlar uchun chaqiriq ekanligini ko‘rsatdi. Madridlik feminist tadqiqot loyihasi Precarias a la Deriva ham 2000-yillar boshida “prekariat” tushunchasini o‘z tadqiqotlari va faoliyatlarida markaziy o‘ringa qo‘ygan[5]. Standing “prekariat”ni tavsiflashda oldingi nazariyachilar (masalan, Burdyoning “précarité” tushunchasi) va faollar harakatlarining g‘oyalariga tayanadi, lekin ularni rivojlantiradi va tizimlashtiradi. U prekariatni shunchaki beqaror mehnat sharoitida qolgan odamlar yig‘indisi emas, balki o‘ziga xos ishlab chiqarish munosabatlari, taqsimot munosabatlari va davlat bilan munosabatlarga ega bo‘lgan, shuningdek, o‘ziga xos ong va ruhiyatga ega bo‘lgan yangi sinf sifatida ko‘rsatadi. Bu esa “prekariat” muammosini ancha keng va chuqur anglash imkonini beradi. Uning nazariyasi akademik doiralarda katta bahs-munozaralarga sabab bo‘ldi va “prekariat”ni o‘rganish bo‘yicha ko‘plab yangi tadqiqotlarning boshlanishiga turtki bo‘ldi.

Natijalar. Fransuz sotsiologi Per Burdyo “précarité” (mehnatning beqarorlashuvi, ish o‘rinlarining ishonchsizligi) atamasini 1990-yillarda neoliberal iqtisodiy transformatsiyalar va ijtimoiy himoya tizimlarining zaiflashuvi kontekstida faol qo‘llagan. Burdyo uchun “précarité” nafaqat ishsizlik xavfini, balki barqaror bandlik sharoitlari va mehnat shartnomalari orqali ta‘minlanadigan ijtimoiy himoyaning yemirilishini ham anglatgan. U bu hodisani ishchilarning kundalik hayotiga, ijtimoiy mavqeyiga va kelajakka bo‘lgan ishonchiga salbiy ta‘sir ko‘rsatuvchi omil sifatida tahlil qilgan. Burdyoning tadqiqotlari “prekariat” atamasining keyinchalik Standing tomonidan sinf sifatida konseptuallashtirilishi uchun muhim nazariy zamin yaratdi, garchi Burdyo o‘zi bu atamani bevosita “sinf” deb atamagan bo‘lsa-da, u ko‘proq sharoit, holat sifatida talqin qilgan.

Prekariat neoliberal globallashtirish jarayonlari, davlatning iqtisodiyotdagi rolining qisqarishi, ijtimoiy kafolatlarining zaiflashuvi va mehnat bozorining moslashuvchanligi siyosatining kuchayishi bilan chambarchas bog‘liq. “Moslashuvchanlik” ko‘pincha ish beruvchilarga mehnat xarajatlarini kamaytirish va ishchilarni osonroq ishga olish va bo‘shatish imkonini beradi, lekin ishchilar uchun bu beqarorlik va ishonchsizlikni anglatadi. Prekariatning kengayishida o‘tgan asrdagi demografik “portlash”, shaharlashuvining ortishi va avtoritar boshqaruv ostidagi mamlakatlardagi noto‘g‘ri islohotlar kabi sotsial omillar mazkur tabaqa vakillarini aholining umumiy miqdoridagi ulushini oshishiga xam sabab bo‘ldi.

“Prekariat” tushunchasini chegaradosh tushunchalardan farqlash.

“Prekariat” tushunchasining mazmun-mohiyatini to‘liqroq anglash uchun uni boshqa yaqin, lekin aynan o‘xshash bo‘lmagan ijtimoiy-iqtisodiy kategoriyalardan farqlash muhimdir. Prekariat va proletariat: yuqorida ta’kidlanganidek, “prekariat” atamasi “proletariat” so‘zi bilan uyg‘unlashtirilgan bo‘lsa-da, bu ikki guruh o‘rtasida jiddiy farqlar mavjud. Stendingga ko‘ra, XX asr proletariati, garchi ishlab chiqarish vositalariga ega bo‘lmasa-da, nisbatan barqaror, to‘liq kunlik ish bilan ta’minlangan, mehnat jamoalari va kasaba uyushmalari orqali ma’lum bir ijtimoiy kafolatlar va huquqlarga ega bo‘lgan, shuningdek, o‘ziga xos sinfiy ong va birdamlikka intilgan. Ularning hayotida ma’lum bir “kasbiy rivojlanish yo‘li” mavjud edi. Prekariat esa bunday xususiyatlarga ega emas. Ular uchun ish vaqtinchalik, daromadlar beqaror, ijtimoiy kafolatlar deyarli yo‘q, kasbiy identifikatsiya mavhum va sinfiy birdamlik hali shakllanmagan.

Klassik marksizmda “lyumpen-proletariat” jamiyatning eng quyi, deklassifikatsiyalashgan, ijtimoiy ishlab chiqarishdan uzilib qolgan va ko‘pincha jinoiy elementlardan iborat qatlam sifatida talqin etilgan. “Anderklass” (underclass) tushunchasi ham uzoq muddatli ishsizlik, qashshoqlik va ijtimoiy chetlashuvda qolgan guruhlarini anglatadi. Prekariat esa, Stendingning fikricha, bulardan farq qiladi. Prekariat jamiyatdan butunlay chiqarib tashlangan yoki faqat salbiy hodisa sifatida qaralmaydi. Aksincha, u zamonaviy global kapitalizm uchun ma’lum bir funksional ahamiyatga ega – ya’ni, moslashuvchan, arzon va talabga qarab tez safarbar qilinadigan mehnat resursi sifatida xizmat qiladi[1]. Shuningdek uni “yangi xavfli sinf” deb atash mumkin, chunki u mavjud ijtimoiy-iqtisodiy tizimga nisbatan norozilik bildira olish ehtimoliga ega.

Prekariat va “norasmiy sektor”: “Norasmiy sektor” tushunchasi odatda davlat tomonidan ro‘yxatga olinmagan, soliqqa tortilmaydigan va rasmiy tartibga solinmaydigan iqtisodiy faoliyat va unda band bo‘lgan ishchilarni anglatadi. Bu tushuncha ko‘proq rivojlanayotgan mamlakatlar uchun xosdir. Prekariat va norasmiy sektor o‘rtasida ma’lum o‘xshashliklar (masalan, ijtimoiy kafolatlarining yo‘qligi, daromadlarning beqarorligi) mavjud. Biroq, prekariat kengroq tushuncha bo‘lib, u rivojlangan mamlakatlardagi rasmiy sektorda ham, lekin beqaror shartnomalar asosida ishlaydiganlarni o‘z ichiga olishi mumkin. Stending o‘z qarashlarida “norasmiy sektor” atamasini rad etadi, chunki bu atama turli xil hodisalarni (mayda ishlab chiqarish, mehnat zaxirasi, lyumpen aholi) aralashtirib yuborishini ta’kidlaydi va prekariatni bozor iqtisodiyotining “faol” elementi, “moslashuvchan” mehnatni ta’minlovchi qatlam sifatida ko‘radi. Prekariat global hodisa sifatida qaraladi.

“Ishlovchi qashshoqlar” – bular ishlaydigan, lekin daromadlari qashshoqlik chegarasidan past bo‘lgan yoki unga yaqin bo‘lgan kishilardir. Prekariatning aksariyat qismi ishlovchi qashshoqlar toifasiga kirishi mumkin. Biroq, prekariat tushunchasi faqat past daromad bilan cheklanmaydi. U, yuqorida aytib o‘tilganidek, ko‘p o‘lchamli beqarorlikni – ish o‘rnining beqarorligi, ijtimoiy kafolatlarining yo‘qligi, kasbiy identifikatsiyaning mavhumligi, huquqlarning cheklanganligi va o‘ziga xos psixologik holatni qamrab oladi. Ya’ni, nisbatan yuqoriroq, lekin o‘ta beqaror daromadga ega bo‘lgan frilanser ham, agar boshqa beqarorlik belgilariga duch kelsa, prekariatning bir qismi sifatida qaralishi mumkin.

Xulosa. “Prekariat” tushunchasining genezisi uning murakkab va ko‘p qirrali tabiatini namoyon qiladi. Bu atamaning shakllanishida lingvistikasi (lotincha “precari”, “precarious”, “proletariat”), ijtimoiy faoliyat shakli sifatida (EuroMayDay, freeter’lar), hamda Per Burdyo kabi mutafakkirlarning dastlabki nazariy qarashlari va nihoyat, Stending tomonidan tizimli

akademik konseptual qarashlar muhim rol o'ynagan. Bularning barchasi "prekariat"ni zamonaviy ijtimoiy fanlarning o'rganish obyektiga alohida soha sifatida mustahkamlanishiga sabab bo'ldi. Ushbu tushunchaning asosiy mazmuni – bugungi globallashgan va erkin iqtisodiyot sharoitida yuzaga kelgan, ko'p o'lchamli beqarorlik (mehnat, daromad, ijtimoiy kafolatlar, huquqlar va identifikatsiya sohalarida) bilan tavsiflanuvchi yangi ijtimoiy qatlam yoki Standing ta'biri bilan aytganda, "yangi sinf"ni anglatadi. Bu beqarorlik nafaqat obyektiv iqtisodiy sharoitlar, balki prekariat vakillarining psixologik holati, davlat va jamiyat bilan munosabatlarida ham aks etadi.

Prekariatni proletariat, lyumpen-proletariat, norasmiy sektor vakillari yoki shunchaki ishlovchi qashshoqlardan ajratib turuvchi asosiy jihat uning nafaqat kambag'allik, balki doimiy ishonchsizlik, kasbiy kelajakning mavhumligi va fuqarolik huquqlarining kamsitilishi bilan bog'liq majmuaviy muammolarni qamrab olishidir.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. [Dag Einar Thorsen, "The Neoliberal Challenge: What is Neoliberalism?", Department of Political Science, University of Oslo, 2009, p. 385](#)
2. [С. Касмир. История, политика, пространство, труд: о неравномерности как антропологической концепции. Диалектическая антропология. 2016. 87-102.](#)
3. Guy Standing. The Precariat and Class Struggle. RCCS Annual Review, 7, October 2015. P.10
4. Стэндинг Г. Прекариат: новый опасный класс. М.: Ад Маргинем, 2014. 328 с.
5. [Maribel Casas-Cortes. Precarious Writings. Current Anthropology Volume 62, Number 5, October 2021. p551.](#)
6. Frenchy Lunning. Mechademia 5. Fantropologies. Published by the University of Minnesota Press. 2010 p.380.
7. Richard Wilkinson and Kate Pickett, The Spirit Level: Why More Equal Societies Almost Always Do Better, Allen Lane, London. 2009. Soc Just Res 25, 102-107.
8. Kaser M., Knittel R. Rumisches Privatrecht. Munchen: Beck, 2008. p109
9. [newleftreview.org/issues/ii84/articles/jan-breman-a-bogus-concept;](#)
[weforum.org/stories/2016/11/precariat-global-class-rise-of-populism/](#)
10. [oed.com/dictionary/precariat_n?tl=true](#)
11. [ebSCO.com/research-starters/political-science/precariat](#)

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5/9 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).